

මජ්ඣිම නිකායේ ශ්‍රාවක භාෂිතයන්හි

ශෛලිය

(සච්ච විහංග සූත්‍රය ඇසුරින්)

පනාමුරේ වන්දිම හිමි

මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ සූත්‍ර අන්තර්ගත කරමින් සංග්‍රහ වී ඇති ධර්ම ග්‍රන්ථය මජ්ඣිම නිකාය නම් වෙයි. එහි අන්තර්ගත ශ්‍රාවක භාෂිත දේශනා පිළිබඳ ඒක මතික තීරණයක් නොමැත. සෘජුව ම ශ්‍රාවක භාෂිත ලෙස හඳුනා ගත හැකි සූත්‍ර 26ක් පමණ වේ. එම සංඛ්‍යාව 22ක් බව තවත් අදහසකි.¹ එසේ හඳුනා ගනු ලබන්නේ එම සූත්‍රයන්හි ඒ ඒ ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලාගේ නම් සඳහන් කර ඇති බැවිණි. එහෙත් අන්තර්ගත කරුණු අනුව ද එම සූත්‍ර ශ්‍රාවක භාෂිත ලෙස හඳුනා ගත හැකිය. දාර්ශනික කරුණු බොහෝමයක් අන්තර්ගත සූත්‍ර දේශනාකර තිබෙන්නේ ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා විසිනි.² ප්‍රථම ධර්ම සංගායනාවේ දී අනාගතය වෙනුවෙන් ධර්මය ආරක්ෂා කිරීමේදී මජ්ඣිමනිකාය ආරක්ෂා කිරීමේ කාර්යය පැවරුණේ සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේගේ ශිෂ්‍යානුශිෂ්‍ය පිරිසට ය. එයට එක් හේතුවක් වන්නේ සැරියුත් තෙරුන්ගේ දේශනාවන් එහි අධික වීමයි. උන්වහන්සේගේ දේශනාවන් ලෙස සම්මා දිට්ඨි, මහා හත්ථිපදෝපම, රථ විනීත, මහා වේදල්ල, අණංගන, ගුලිස්සානි, ධනංජානි, මහා ගෝසිංහ, ඡන්තෝවාද වැනි සූත්‍රයන් ය. මීට අමතර ව ආනන්ද, මහා කාශ්‍යප, වැනි මහ තෙරවරුන්ගේ දේශනාවන් ද මජ්ඣිම නිකායේ අතරින් පතර හමු වේ. මෙම සෑම සූත්‍රයක ම අභිප්‍රාය වන්නේ පරවාද මතනය බව පපඤ්ච සුසදනී නම් අට්ඨකතාවේ සඳහන් වේ.³ මෙහි එන ශ්‍රාවක භාෂිත හඳුනා ගැනීමට පහසු සාධකයක් ලෙස කාලය පෙන්වාදිය හැකිය.⁴

ශ්‍රාවක භාෂිතයන්හි - ශෛලිය හඳුනා ගැනීමේ දී වැදගත් වන කරුණක් වන්නේ ශ්‍රාවක යන පදයෙහි අර්ථයයි. මෙහි දී ශ්‍රාවක යන්න යොදා ගනු ලබන්නේ එහි පෘථුල අර්ථයෙන් නොව අනුගාමික යන අර්ථයෙනි. එම අර්ථයෙහි පිහිටා කරුණු ඉදිරිපත් කෙරේ. ඒ අනුව

හික්ෂු	භාෂිත
හික්ෂුණි	”
දේවතා	”
රාජ	”
උපාසක	”
උපාසිකා	”
යකඛ	”
මාර	”

ආදී වූ බුදුන් වහන්සේ හැර අනෙකුත් අය දේශනා කරන ලද සූත්‍ර ධර්ම කෙරෙහි අවධානය යොමු වේ.

සමස්ත බුද්ධ දේශනාව ම ශ්‍රාවක භාෂිත හා බුද්ධ භාෂිත වශයෙන් වර්ග කොට තිබෙන්නේ ධර්ම භාණ්ඩාගාරික ආනන්ද මහරහතන් වහන්සේ විසිනි. ඒ බව

ද්වාසීතිං බුද්දතෝ ගණ්හි - ද්වේ සහස්සානි හික්ඛුතෝ
 චතුරාසීති සහස්සානි - යෙ මේ ධම්මා පවත්තිතෝ

අසු හාර දහසක් වූ ධර්මස්ඛන්ධය අතරින් අසු දෙදහසක් බුදුන් වහන්සේගේ බව ත් ඉතිරි දෙදහස හික්ෂුන් වහන්සේලාගේ බව ත් එයින් කියවෙයි. එකී අසුහාර දහසෙන් කොටසක් මජ්ඣිම නිකායේ ද අන්තර්ගත වී ඇති බව පෙන්වා දිය හැකිය.

එහි අන්තර්ගත විවිධාකාරයේ ශ්‍රාවක භාෂිත දේශනාවන් තුළින් ඒවාට අනන්‍ය ආවේණික ලක්ෂණ හඳුනාගත හැකිය. තවද ඒවායෙහි අන්තර්ගත ශෛලිය පිළිබඳ අවබෝධයක් ලැබිය හැකිය. ඒ අනුව ශ්‍රාවක භාෂිත දේශනාවන් පොදු ශෛලියක් යටතේ ගොනු කළ හැකිය. ඒ මාර්ගයෙන් ගොඩ නැගුණු ධර්ම නිරුක්ති

සම්ප්‍රදාය ක් මෙන් ම බෞද්ධ ධර්ම විශ්ලේෂණ න්‍යායක් ගොඩ නැගී ඇති අයුරු අවබෝධ කර ගැනීම මෙහි මුඛ්‍යාර්ථය වෙයි.

බුදු රජාණන් වහන්සේගේ පළමුවන ධර්ම දේශනය ලෙස සැලකෙන ධම්මචක්ක පවත්තන සූත්‍ර දේශනාව තුළ දී චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය ලෝකයාට හෙලි කොට තිබේ. එහි සංක්ෂිප්ත ව දේශනා කොට ඇති සිව්සස් ධර්මය මෙන් ම ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ද ඉතා සවිස්තරාත්මක ව දේශනා කරන ලද සූත්‍රය වන්නේ සච්චවිහංග සූත්‍රයයි. එය සැරියුත් මහ තෙරුන් වහන්සේගේ දේශනාවකි. ශ්‍රාවක භාෂිත දේශනාවන්ගේ ශෛලිය හඳුනා ගනීමට එය මහෝපකාරී වෙයි. බුදු රජාණන් වහන්සේ විසින් ඉතා කෙටියෙන් දේශනා කරන ලද දම්සක් පැවතුම් දේශනාවේ දී දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය දේශනා කරන ලද්දේ.

“ඉදං ඛො පන භික්ඛවේ දුක්ඛං අරිය සච්චං ජාතිපි දුක්ඛා ජරාපි දුක්ඛා ව්‍යාධිපි දුක්ඛෝ මරණංපි දුක්ඛං අප්පියෙහි සම්පයෝගෝ දුක්ඛෝ පියෙහි විප්පයොගෝ දුක්ඛෝ යම්පිච්ඡං න ලහති තම්පි දුක්ඛං සංඛිත්තෙන පඤ්චුපාදානඛන්ධා දුක්ඛා”.⁶

මෙහි එන අර්ථය වන්නේ මහණෙහි දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය යනු ඉපදීම දුකය, ජරාවට පත්වීම දුකය, ව්‍යාධිය දුකය, මරණය දුකය, අප්‍රියයන් හා එක්වීම දුකය, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වීම දුකය, කැමැති දේ නො ලැබීම දුකය, සැකෙවින් සමස්ත පඤ්චස්කන්ධය ම දුකය.⁷ බුදුරජාණන් වහන්සේ දුක පිළිබඳව ඉදිරිපත් කරන ලද විස්තරය ඒ ආකාර වෙයි. නුවණ මද පුද්ගලයාට මෙය අවබෝධ කර ගැනීම තරමක් උගහට ය. මෙම පාඨය විස්තර කරමින් ධර්ම දේශනා කරන සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ සච්චවිහංග සූත්‍රයේ දී මෙම කරුණ වාඩාත් පැහැදිලි කරමින් සරල ව පියවරෙන් පියවර කරුණු දක්වා ඇත. එම විස්තරයෙන් මජ්ඣිම නිකායේ ශ්‍රාවක භාෂිතයන් හි ශෛලිය අවබෝධකර ගත හැකිය.

සච්චවිහංග සූත්‍රය වූ කලී බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අනුදැනුම හා අවවාදය ඇතිව සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලද සූත්‍රයකි. එම සූත්‍රයේ මුල් කොටස බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කොට අග්‍රශ්‍රාවක සැරියුත් මුගලන් දෙනමගේ ගුණ වර්ණනා කෙට එම දෙදෙනා වහන්සේ මව හා සුළු මව වශයෙන්

ඇසුරු කරන්නට උපදෙස් ලබා දී තමන් වහන්සේගේ ගන්ධ කුටියට වැඩි සේක.⁸ ඉන් අනතුරුව බුදුන් වහන්සේ දම්සක් පැවතුම් සූත්‍ර දේශනාවේ දී හෙළි කරන ලද වතුරාර්ය සත්‍යය හා ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය සවිස්තරාත්මක ව දේශනා කරන ලදී. පළමුවෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලද පාඨය ම දේශනා කොට අනතුරුව එහි එක් එක් කරුණු පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක ව දේශනා කර තිබේ. නිදසුනක් ලෙස එහි එන ජාති යන පදය මෙසේ සාකච්ඡා කරයි.

“කතමංවාචුසො ජාති යා තෙසං තෙසං සත්තානං තමිහි තමිහි සත්තනිකායේ ජාති සඤ්ජාති ඔක්කන්ති අහිනිබ්බන්ති බන්ධානං පාතු භාවෝ ආයතනානං පටිලාභො අයං වුච්චතාචුසො ජාති.”⁹

මෙහි අදහස වන්නේ මහණෙහි ජාතිය නම් කවරේද? ඒ ඒ සත්ත්ව නිකායෙහි අණ්ඩජ, ජලාබුජ, සංසේදජ, ඕපපාතික වශයෙන් ඉපදීමෙහි හා ස්බන්ධයන්ගේ පහළ වීමෙහි මෙන් ම වක්‍ර ආදී ආයතනයන්හි උත්පත්තියයි නැතහොත් ප්‍රතිලාභයයි. මෙහි ජාති යන පදය විග්‍රහ කර ඇති ආකාරය ඉතා සරල ය, නිරවුල් ය, පැහැදිලි ය, එසේ ම ව්‍යක්ත විශාරද බවක් ද ඒ තුළ ගම්‍ය වෙයි. යොදා ගෙන ඇති වදන් අර්ථ රසයෙන් අනූන ය. මෙය වනාහි ශ්‍රාවක භාෂිතයන්හි ශෛලියයි. ඒවායෙහි අන්තර්ගත කරුණු හා ඒවාට ම ආවේණික වූ ලක්ෂණ මේ අනුව හඳුනාගත හැකිය.

ශ්‍රාවක භාෂිතයන් හි ශෛලිය හඳුනාගැනීමේ දී සවිච්චිතංග සූත්‍රය බෙහෙවින් උපකාරී වෙයි. එහි දී ආකාර හතකින් ධර්ම පද විග්‍රහයක් ඉදිරිපත් කොට තිබේ. එනම්

- ආචික්ඛනා - කීම, ප්‍රකාශ කිරීම, දැන්වීම.
- දේශනා - දේශනාව, දෙසීම, කීම.
- පඤ්ඤපනා - පැනවීම, ප්‍රඥප්තිය.
- පට්ඨපනා - තැබීම.
- විචරණා - ප්‍රකාශය, වැසුම් හැරීම.
- විහජනා - බෙදීම, කොටස් කිරීම,
- උත්තානීකම්ම - ප්‍රකට කිරීම.¹⁰

එක සමාන වචන සමූහයක් මෙමගින් දැකගත හැකි වුවත් අර්ථයන්හි අඩුවැඩිතාවක් දැකිය හැකිය. මේ තුළින් ද ශ්‍රාවක භාෂිතයන්හි ශෛලිය හඳුනා ගත හැකිය. විශ්ලේෂණමය ශෛලියක් මේ තුළ අන්තර්ගත වේ. එක් වරක් කියූ පමණින් හෝ එක් වරක් ඇසූ පමණින් ගැඹුරු සංකල්පවල අර්ථය අවබෝධ කර ගැනීම අපහසු ය. ඒබ ව සූත්‍ර දේශනාවන්හි ම දැක්වෙයි.¹¹ එකම කරුණ විවිධ ආකාරයෙන් ප්‍රකාශ කිරීමේ මෙම විශ්ලේෂණාත්මක ශෛලිය සවිච විභංග සූත්‍රයේ මැනවින් අන්තර්ගත වී ඇති අයුරු පෙන්වාදිය හැකිය. කිසියම් සූත්‍රයක් වරක් කිය වූ පමණින් එහි අර්ථය අවබෝධකර ගැනීම අපහසු ය. එම නිසා ශ්‍රාවක භාෂිතයන් තුළින් දිස්වන මෙම ශෛලිය නව විශ්ලේෂණ ක්‍රමයක් වෙයි.¹²

එසේම මජ්ඣිම නිකායේ විභංග වග්ගය තුළ මෙම ලක්ෂණය මැනවින් දැකිය හැකිය. එහි එන සූත්‍ර බොහෝමයක් දේශනා කොට තිබෙන්නේ ද සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ විසිනි. අටුවාමය ලක්ෂණයන් ද ඒ තුළ අන්තර්ගත වෙයි. කෙටි වැකි යොදා ගනිමින් තර්කානුකූල ශෛලියක් ද සවිච විභංග සූත්‍රයේ ඇතුළත් වෙයි. මෙම ශෛලිය පසුකාලීන අටුවාචාරීන් වහන්සේලාට ද මැනවින් උපකාරී වී ඇත. එමගින් ද ශ්‍රාවක භාෂිතයන්හි ශෛලිය හඳුනාගත හැකිය.

චතුරාර්ය සත්‍යය මෙන් ම ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ද ඉතාම සංකීර්ණ ව දේශනා කොට ඇති දම්සක් පැවතුම් සූත්‍රය විස්තර කරමින් චතුරාර්ය සත්‍යයේ පෘථුලාර්ථය ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වන අයුරු ඉතාම මැනවින් සවිච විභංග සූත්‍රයේ දක්වා ඇත. ශ්‍රාවක භාෂිතයන් හි විස්තෘත බව එමගින් ද අවබෝධ කර ගත හැකිය. මේ තුළින් එළඹිය හැකි වැදගත් නිගමනයක් වන්නේ බුද්ධ භාෂිතයක් වුව ද ශ්‍රවකයන් වහන්සේ නමකගේ මුවඟට නැගුණු විට එය තවත් අර්ථවත් වී විශ්ලේෂණය වී ඇති බවයි. ඒ සඳහා සමකාලීන නිරුක්ති සම්ප්‍රදායන්ගේ ආභාසය ලැබෙන්නට ඇතැයි අනුමාන කළ හැකිය. තවද ධර්ම සන්නිවේදනයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ යොදා ගත් ධර්ම විශ්ලේෂණ ශෛලීන් ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා තම දේශනාවලදී භාවිතයට ගෙන ඇති

අයුරු පෙනේ. බුදු රජාණන් වහන්සේගේ දේශනා ශ්‍රාවකයන්ට තේරුම් ගැනීම කිසි ලෙසකින් හෝ අපහසු නො වූ අතර ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලාගේ දේශනාවන් ද ඊට නො දෙවෙනි වූහ.

ශ්‍රාවක භාෂිත දේශනා හරහා බුද්ධ දේශනාවේ සංවර්ධනය ලක්ෂණ පෙන්වුම් කෙරෙන අතර එමඟින් බුද්ධ දේශනාවේ ව්‍යාප්තියක් සිදු වී තිබෙන අයුරු ද පෙන්වා දිය හැකිය. තවද ඒ සඳහා එවකට භාරතයේ ජනප්‍රිය ව පැවති බ්‍රාහ්මණ වැනි නිරුක්ති සම්ප්‍රදායයක ආභාසය ලැබෙන්නට ඇති බව පැවසිය හැකිය. එපමණක් නොව ශ්‍රාවක භාෂිතයන් හි අන්තර්ගත කරුණු ඒවාට ආවේණික වූ ලක්ෂණ වලින් ද යුක්ත බව පැවසිය හැකිය. ඒ අනුව බෞද්ධ අර්ථකථන ශෛලිය ආරම්භ වී තිබෙන්නේ ශ්‍රාවක භාෂිත දේශනා තුළින් බව ද පෙන්වා දිය හැකිය.

ආන්තික සටහන්

- 1 ධම්මානන්ද හිමි, මකුරුප්පේ, මජ්ඣිම නිකාය, ප්‍රස්තාවනාව, කතෘ ප්‍රකාශන, 2009.
- 2 -එම-
- 3 පපඤ්ච සුදනී නාම මජ්ඣිම නිකායටීඨ කතෘ, 1, කොටස, හේවාචිකාරණ මුද්‍රණ, 1 පිටුව.
- 4 G.C. Pande, Origin of Buddhist Studies, Mortilal Publication , India.1970, 125p
- 5 ටෙරගාථා පාළි, 1027 ගාථා, ත්‍රි.බු.ජ.මු.
- 6 ධම්මවක්ක පවත්තන සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය, V, ත්‍රි.බු.ජ.මු. 270 පිටුව.
- 7 - එම- 271 පිටුව.
- 8 මජ්ඣිම නිකාය, සච්චවිභංග සූත්‍රය, ත්‍රි.බු.ජ.මු. 515 පිටුව.
- 9 -එම-
- 10 -එම-
- 11 පාලි සිංහල ශබ්ද කෝෂය, පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමි.
- 12 මජ්ඣිම නිකාය, 1 ත්‍රි.බු.ජ.මු. 334 පිටුව.
- 13 ශ්‍රද්ධාංජලී, සංස්, පස්ගම්මන ඤාණසාර හිමි ආදී, සිරිසඟබෝ භාවනා මධ්‍යස්ථානය, අනුරාධපුර, 2009, 80 පිටුව.